

Ervaringen bij het aanleggen van een technische verzameling

Het betreft hier een voordracht die ik gegeven heb in 2002 tijdens een studiedag georganiseerd door en op vraag van het toenmalige SIWE (Studiecentrum voor Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed) in de lokalen van het MIAT (Museum over Industrie, Arbeid en Textiel) in Gent.

1. Over de zin van het verzamelen

Wat is een verzamelaar !?

Van de uiteenlopende en tegenstrijdige beschrijvingen van wat verzamelaars zijn zou men makkelijk een boeiende verzameling kunnen aanleggen... . Het is een vaststaand feit dat de verzamelaars even talrijk zijn als de verzamelobjecten uiteenlopend. Voor de enen telt bovendien de kwantiteit, voor de anderen de kwaliteit. De psychologen zullen wel gelijk hebben: verzamelen is een karakteristiek element van de persoonlijkheid. Bij de enen is het de drang om te bezitten en te accumuleren, bij de anderen nieuwsgierigheid in historische achtergronden, bij nog anderen de wens om passie te delen met of belangstelling te wekken bij medemensen. Het kan ook doodgewoon een gedrevenheid zijn naar schoonheid, zeldzaamheid of merkwaardigheid of een mogelijkheid hebben om zich te laten gelden. Ik meen mezelf te herkennen, weliswaar in de ene wat meer en de andere wat minder, in zowat elk van deze definities. Hoe dan ook, elke verzamelaar heeft beslist zijn eigen motivering.

Ik denk dat verzamelen inherent en onbewust bij iedereen in het bloed zit. De geschiedenis leert ons dat de mensheid in de oudheid op jacht ging en probeerde een zo groot mogelijke buit te 'verzamelen' om zodoende zijn kans op overleven te vergroten. Van bittere noodzaak evolueerde het tot hobby. Er blijven nogal wat gelijkenissen tussen de jager van toen en de verzamelaar van vandaag. Het zijn meestal toevallige omstandigheden die op een bepaald moment een aanzet geven tot de start van de collectie. Vaak is dat door het krijgen of het aanschaffen van een enkele item. Men koopt iets, deels onbewust, uit nostalgische overwegingen. Maar dan is er, zonder dat men het beseft, ergens in enkele hersencellen een waakvlammetje ontstoken. Stoot men dan later, ook toevallig, op een ander voorwerp dat aansluit bij het eerste, dan is de kans zeer groot dat men dit ook zal verwerven en daarmee is dan het hek van de dam.

Op zichzelf is verzamelen respectabel en bovendien volkomen ongevaarlijk. Het wordt pas bedenkelijk als men er zijn omgeving mee teistert. Een verzamelaar is er zich niet altijd van bewust dat een ander zijn enthousiasme niet deelt. En zo ben ik u met deze voordracht misschien serieus aan het vervelen of ergeren. Ikzelf probeer toch af en toe even wat afstand te nemen. Het gevaar dat de passie het op de rede haalt is immers zeer groot. Met excessen tot gevolg en die in het extreme geval tot dramatische situaties kunnen leiden: echtscheiding is hiervan een niet echt uitzonderlijk voorbeeld en diefstal een ander. Dat ik een en ander probeer te relativiseren blijkt uit het feit dat centraal bij mij thuis, in mijn (veel te kleine) tentoonstellingsruimte, een schedel staat van een aap met daarbij het onderschrift: "typische schedel van een verzamelaar". Ook mijn vrouw relativeert...In een interview, thuis afgenomen, vermeldde ik aan de reporter dat elke verzamelaar "prettig gestoord" is. Waarop mijn vrouw tussenkwam en laconiek zei "laat dat woord prettig maar weg".

Welke uitleg de psychologen voor het fenomeen ook mogen bedenken, verzamelen is en blijft in zijn nobelste betekenis een liefhebberij, m.a.w. een lust en een genoegen. Dat gold voor vorsten en industriekapiteins die in vroegere eeuwen pinacotheken en grote, dure collecties aanlegden en zo vergaat het de verzamelaar van vandaag nog altijd.

Van een aantal verzamelingen mag men gerust stellen dat zij een cultuurhistorische waarde hebben. Als een product van niet-aflatend speuren en onvermoeibaar zoeken,

groeien ze soms uit tot waardevolle getuigenissen van een tijdperk of een beweging, van een stuk menselijke activiteit. Ze zijn daardoor vaak complementair aan musea die steeds meer te kampen hebben met gebrek aan middelen en aan personeel om collecties op peil te houden, laat staan om nieuwe aan te leggen. Zo is in België het Telecom museum al een paar jaren dicht.

Soms vallen scepsis, onverschilligheid, meewaardigheid tot zelfs spot verzamelaars ten deel. Dat wordt mede voor een stuk veroorzaakt door de enkele excentrieke verzamelaars en die dan in bepaalde tv-programma's in de verf worden gezet. Dat zijn de uitzonderingen die de regel van evenwichtig samengestelde verzamelingen bevestigen!

De verzamelaar kan ook een maatschappelijke rol spelen. In onze tijden is het vaak zo dat wat niet meer bruikbaar is snel zijn belang en zijn waarde verliest en op de schroothoop eindigt. Had ik er bij Telindus niet voor gezorgd dat er een 'museumstock' werd gecreëerd, zou niemand nog ooit de producten kunnen zien die we er, nu amper 20 jaar geleden, fabriceerden.

2. Hoe is het bij mij begonnen ?

Wel zo'n 50 jaar geleden, ik was toen 9 jaar oud. Ik meen dat toen zeker één jonge snaak op twee verzamelde. Zo bvb. foto's van voetballers en/of wielrenners die men bij kreeg bij het kopen van snoep. Maar vooral sigarenbandjes en luciferdoosjes waren in trek. Ik heb me daar een jaar of vier mee bezig gehouden en ben trouwens blij dat ik er nog één (zelfgemaakt) album heb van teruggevonden. Het schiet me ook meteen te binnen dat er toen al een heuse rivaliteit was met de overbuurjongen. Het was belangrijk meer items te hebben, de mooiste, de meest zeldzame,...

Rond mijn 14 jaar is dat stilgevallen. Er waren andere interesse gebieden. Neen, niet het verzamelen van vriendinnetjes. In mijn geval was het een enorm opgaan in scouting. Misschien dat het behalen van zoveel mogelijk 'vaardigheidsinsignes' ook wel een vorm van verzamelen was (en daar kon men ook trots mee uitpakken). Een andere hobby toen was het in mekaar knutselen van eenvoudige radioapparatuur m.b.v. bouwdozen van 'De Muiderkring'. Die periode, de tweede helft van de jaren 50, waren de jaren van de opkomst en de doorbraak van de Rock 'n' Roll. Deze muziek sprak mij enorm aan. Ik vermeld dit allemaal omdat het elementen zijn die later hun belang zouden hebben.

Zo bvb. de Rock 'n' Roll. Ik heb daar toen nooit platen van gekocht, laat staan verzameld (we hadden trouwens thuis geen platenspeler). Maar ... zowat 15 jaar geleden realiseerde ik een droom. Wat is de ideale installatie om deze muziek van Elvis, Fats Domino, Little Richard, Jerry Lee Lewis en consoorten te laten weerklinken? Juist: een jukebox. Tot mijn grote verbazing was er maar weinig verzet van mijn vrouw en de droom werd werkelijkheid.

Voor de eerste keer in mijn leven bezocht ik dan rommelmarkten, op zoek naar de begeerde Rock 'n' Roll platen (78 toeren). Niet makkelijk te vinden maar bij het zoeken ontdekte ik plots dat daar af en toe nog andere mooie en interessante voorwerpen werden aangeboden. Gezien mijn technische opleiding kwam ik de daarop volgende maanden thuis met o.m. een His Master's Voice koffergrammofoon, een Mignon schrijfmachine, een 'Original Odhner' rekenmachine, een Lapierre toverlantaarn en nog ander spul.

Ook een paar oude telefoons. Dat was namelijk ook al een aantal jaren een latente wens. Immers heb ik mijn ganse loopbaan in de telecommunicatie gewerkt. Jarenlang was ik o.m. in het bedrijf de verbindingsman met onze grootste klant, de R.T.T. (nu Belgacom). Daaruit groeide dan de wens om een decoratieve oude telefoon op de kop te tikken. Het heeft heel lang geduurd vooraleer dat al die verzoeken aan het R.T.T. personeel resultaat opbrachten en inmiddels had ik er dus al enkele van op de rommelmarkten (maar geen heel oude). In elk geval had ik zo, zonder het echt te willen, een basis van een telefoonverzameling.

Terug nu naar de jukebox. Op een zeker moment dacht ik, hé als één van de radiolampen van de versterker stuk gaat, dan blijft de jukebox stom. En zo begon een

zoektocht naar oude versterkerbuizen. Daarbij werd ik in contact gebracht met een radioverzamelaar. Deze had een voorraad oude lampen en ik was gered. Maar wat meer was, ik kon ook in zijn living enkele van zijn mooie collectieradio's bewonderen. Toen het gesprek goed gevorderd was en er een zeker vertrouwen was gecreëerd, troonde hij mij mee naar zijn zolder waar nog een groot aantal prachtige en interessante toestellen stonden opgesteld. Hij merkte mijn diepe interesse en nodigde mij uit om met hem mee te gaan, enkele weken later, naar een beurs van een radioclub in Nederland (de N.V.H.R.), waarvan hij al jaren lid was. Het is duidelijk dat mijn interesse gevoed werd door de korte knutselperiode met radio's in mijn jeugdjaren.

Ik herinner mij nog zeer goed hoe perplex ik stond toen ik de zaal binnentrad. Wat een weelde aan mooie oude apparatuur! Als leek in dit verzameldomein heb ik er goed aan gedaan alleen een paar boeken te kopen teneinde me beter te informeren. De microbe heeft dan echt toegeslagen toen ik nadien thuis het boek "Radios von Gestern" van Ernst Erb doornam en verleid werd door de mooie kleurenfoto's van die prachtige radio's uit de twintiger jaren.

Vanaf dat moment, dat was in 1991, ben ik verwoed beginnen uitkijken naar oude radio's (en ook nog naar oude telefoons) en was ik dus 'officieel' een verzamelaar, een echte. Daarop sloot ik me ook aan bij de Vlaamse club van radioverzamelaars (V.L.H.R.). Ik ben dan begonnen met het plaatsen van kleine aankondigingen her en der (de Streekkrant, het Ingenieursblad, de clubbladen, ...), bracht familie, vrienden, collega's op de hoogte e.d.m..

Dat bracht me elke maand wel een paar toestellen op maar niet de echt oude. Een volgend initiatief was dan de grote 'gevestigde' verzamelaars op te zoeken in de hoop daar wat te kunnen vangen. Uitzonderlijke verzamelingen kreeg ik zo te zien die het water in de mond (en er uit) deden komen. Het bleek dan steevast dat deze personen het gros van hun verzameling al 20 of meer jaren geleden hadden opgebouwd. De zeer oude radio's waren toen nog behoorlijk voorhanden en niet duur. Wat losweken zat er niet in. Gehaaide verzamelaars, leerde ik, verkopen zomaar geen waardevolle dubbels. Neen, ze willen ze alleen maar ruilen voor gelijkwaardig materiaal omdat dit één van de weinige manieren is om nog iets interessants binnen te rijven. Daar sta je dan als beginnend verzamelaar en die uiteraard niets aan te bieden heeft. Erg frustrerend, ik herinner mij dat nog zeer goed. Maar vandaag doe ik net hetzelfde...

Een andere frustratie was dat er in het verzamelcircuit, tot in de clubs, individuen zitten bij wie het uitsluitend om het geld en het gewin te doen is, 'commerçanten' dus. Zij brengen wel materiaal aan dat anders misschien niet zou aangeboden worden, maar zij drijven de prijzen buitensporig op en zijn zeer gehaaid en misleiden derhalve vaak onervaren verzamelaars. Ik heb daar straffe voorbeelden van. Ook leerde ik in die periode dat men, voor het betere spul, goed op zijn hoede moest zijn voor (meestal gedeeltelijke) vervalsingen. En dat men als leek ook met de gewone toestellen moest opletten omdat er meer dan eens aan geprutst werd en dat ten koste van de authenticiteit. Enfin, het feit dat ik niet die mooie oude toestellen vond of niet bereid was er uitzinnige prijzen voor te betalen aan een 'handelaar' deed mij er toe besluiten van het verzamelen op een laag pitje te zetten.

Wel was het zo dat ik in die periode (1992) me zelf ook had voorgenomen om een telegraaf aan mijn beperkte collectie toe te voegen. Uit de boeken had ik nl. geleerd dat de wortels van de telecommunicatie bij de telegrafie lagen. De eerste (officiële) telegraafverbinding werd immers al in dienst genomen langs een spoorweglijn in Londen in 1837! (Graham Bell lanceerde de telefonie zowat 40 jaren later en de radio-omroep kwam er na de eerste wereldoorlog). De tijdspanne tussen het voornemen en het effectief binnenhalen (koop) van een telegraaf heeft bijna een jaar geduurd. Waar vind men immers in hemelsnaam een telegraaf!? Maar in die periode heb ik heel veel initiatieven genomen waarvan ik achteraf de vruchten kon plukken. Zo mocht ik, 3 maanden na de aanschaf van mijn eerste exemplaar, gratis drie telegrafen van een zolder gaan halen en kreeg ik er twee maanden later nog eentje van een gepensioneerde R.T.T. operator.

Gezien ik in die periode zeer actief de 'markt' had afgescand wist ik (1) dat ik met die vijf toestellen de grootse telegraafverzamelaar van België en Nederland was en (2) dat in

feite niemand anders echt in die toestellen geïnteresseerd was. Dat kwam allicht gezien de hoge moeilijkheidsgraad om een telegraaf te vinden. Voor de andere technische verzamelaars was het dus "onbekend is onbemind". Die hoge drempel is er omdat er veel minder telegrafen geproduceerd zijn in vergelijking met radio's en telefoons, en, vooral, ze ook allen in handen waren van de overheid (P.T.T., leger, spoorwegen, ...).

Mijn besluit stond vast: ik zou alleen nog telegrafen verzamelen. Dat had voor mij een reeks voordelen. (1) Het is het meest interessante domein uit de telecommunicatie, gezien het er de 'moeder' van is. (2) Het was een braakliggende markt zonder 'concurrentie'. (3) Er was dan ook geen 'commercie'. (4) Telegrafen waren dus moeilijk te vinden zodat ik tot grote opluchting van mijn vrouw niet frequent met 'rommel' zou naar huis komen, maar jaarlijks slechts enkele toestellen, dacht ik toen (... inmiddels heb ik over de honderd telegrafen en vele honderden items in het domein zoals seinsleutels, galvanometers, relais, ...).

In 1993 ging dit hoofdstuk dus echt van start. Ik mag zeggen dat ik er dan uit volle macht ben ingevlogen en, als adept van het laterale denken, er zeer creatief ben tegenaan gegaan. Dat was ook nodig want, zoals reeds eerder gesteld, waar vind je nu nog een telegraaf. Ook was het er mij, van in het begin, niet om te doen een groot aantal te verwerven (maar je weet inmiddels hoe het geëvolueerd is) maar wel om een exemplaar van alle belangrijke diverse technologieën in mijn bezit te krijgen. Ik vermeld ze even: naaldtelegraaf, wijzertelegraaf, morse 'reliëf' telegraaf, morse 'inkt' telegraaf, dubbele bel telegraaf, klopper (sounder), ondulator, beurstelegraaf, brandweertelegraaf, Baudot, Hughes, heliograaf, spiegelgalvanometer, 'key on board', legertelegraaf, Steljestelegraaf, gemeentetelegraaf, spoorwegtelegraaf, Ik ben daar, en sta er nog altijd zelf van versteld, in geslaagd. Straks zal ik dat met een projectie illustreren. Bovenstaande betreft telegrafen waarvan de signalen via draden of onderzeekabel worden overgestuurd. Daarnaast is er nog de draadloze telegrafie (T.S.F. = télégraphie sans fils) die rond de eeuwwisseling door Marconi werd gelanceerd en ook een enorme ontwikkeling heeft genomen. Hier heb ik mij beperkt tot de echte pioniersperiode.

Met al die energie, creativiteit, tijd, kilometers, ontelbare brieven, e-mails en telefoontjes (en gevoed door een steeds maar groeiende ambitie!) heb ik dan op een zeer korte tijd, al zeg ik het zelf, een uitgebreide maar vooral kwalitatieve verzameling kunnen opbouwen. En ik zeg het er meteen zeer duidelijk bij: voor zeer weinig geld. Dat ik zowat de enige geïnteresseerde was heeft hierbij natuurlijk sterk meegespeeld.

Dit heeft er toe geleid dat ik, eens te meer, een droom kon realiseren: een grote tentoonstelling (600m²) gedurende het vierde trimester van 1998 in Brussel in de Passage 44, en dit onder de auspiciën van het Gemeentekrediet (nu Dexia). En wat meer is, in dit kader kon ik een boek schrijven, door de bank gesponsord. "Telegrafie, een verhaal in rechte lijn" fungeerde ook voor een stuk, dankzij de 240 foto's, als catalogus voor de tentoonstelling. Een andere droom werd zo realiteit. Het is nog altijd mijn grote trots (de ijdelheid van de verzamelaar) en, wie schrijft die blijft.

Ik was er mij wel van bewust dat n.a.v. die tentoonstellingen het boek mijn mooi leven als 'eenzame' verzamelaar in het domein van de telegrafie zou gedaan zijn. Zij hebben, zoals verwacht, de ogen geopend van een aantal verzamelaars die zich vanaf toen ook op dit domein hebben gestort. Ik troostte mij met het feit dat ik een enorme voorsprong had want ik wou (en wil nog steeds) de nummer 1 blijven. Een typisch psychologisch kenmerk bij de gedreven verzamelaars. Dit ego aspect geeft duidelijk extra motivatie om er te blijven in vliegen.

Een gevolg van de tentoonstelling en vooral het boek is dat er sindsdien heel wat meer toestellen boven water zijn gekomen, maar helaas met stijgende prijzen. Men zou kunnen zeggen dat dit in mijn voordeel is. Maar ik zeg dit zeer duidelijk, de waarde van mijn verzameling heeft voor mij niet het minste belang. Ik ben er immers zo aan gehecht dat ik er nooit afstand zal van kunnen nemen, ze nooit te gelde zal maken. Mij gaat het om een zeker genot. Genieten van de toestellen: hun historiek, zeker en vast ook hun schoonheid (de combinatie messing, mahonie, glas, ...), de technische constructie - waarbij men de grootste bewondering moet hebben voor bv. de fijne mechaniek gerealiseerd met de beperkte

middelen van toen. En, zoals eerder gesteld, ook de trots. Trots op de prestatie van het opbouwen van de verzameling, de kwaliteit ervan en het bezit. Zoals Toon Devogelaere (mijn 'lichtend' voorbeeld) onlangs zei: "bescheidenheid zul je bij de grote verzamelaar niet vinden".

Men vraagt me vaak, maar waar heb je al die toestellen nog kunnen vinden. Ik reageer dan meestal als volgt: "mijn antwoord is hetzelfde antwoord dat Jan Bardi je zal geven als je hem vraagt om zijn "truc" te verklaren. Maar ik wil hier wel een tipje van de sluier oplichten. En dat vooral om de creatieve aanpak wat toe te lichten.

-In de periode dat het nog bij radio's en telefoons bleef las ik in de krant dat op dat moment niet meer 'Het Parochieblad' was dat de grootste oplage had in Vlaanderen maar 'Dag Allemaal'. Nu had ik ook opgemerkt dat er in het Parochieblad een zoekertjesrubriek was. Dan dacht ik: (1) op de zolders van een aantal kloosters en colleges staan allicht nog wel oude radio's en, wie weet ook oude telefoons en (2) paters en nonnen zullen waarschijnlijk weinig andere lectuur hebben dan dit Parochieblad en het dan ook van A tot Z lezen en dus mijn zoekertje opmerken. Deze actie heeft me een en ander opgebracht, zij het geen uitzonderlijke stukken.

-Als lid van de 2 radio verzamelclubs heb ik in 1992 een zoektocht ingezet om alle tijdschriften, vanaf het nummer 1 in mijn bezit te krijgen (vaak fotokopie). Voor het Nederlands clubblad moest ik 15 jaargangen uit het verleden opdiepen. Daarop heb ik alle kleine aankondigingen gescreend naar elke vraag en aanbod die van bij of van ver met telegrafie te maken had. Al de betrokken personen heb ik dan proberen op te sporen (sommigen bleken al gestorven te zijn), gecontacteerd en dan voorgesteld om hun eventuele telegrafiespullen te ruilen voor de 'mooiste' radio's die ik toen in mijn bezit had. Deze operatie was vrij succesvol.

-Ik heb vaak mijn stoute schoenen aangetrokken en rechtstreeks P.T.T.'s, spoorwegen en andere instellingen zoals universiteiten aangesproken. In een contact met de directeur en de conservator van een buitenlands PTT museum toonden deze een grote interesse voor een telefoon in mijn verzameling. Deze bleek voor het museum een uitzonderlijke betekenis en een grote waarde te hebben. Ik heb hem dan kunnen ruilen voor een telegraaf waarvan ik altijd dacht dat ik hem nooit zou kunnen verwerven; een droom die realiteit werd (dus verzamelaar: "never say never"). Het vervelende was wel dat deze telefoon het enige toestel was uit mijn toenmalige verzameling dat mijn vrouw mooi vond.

-De laatste tien jaar heb ik gecorrespondeerd met vele honderden personen en instellingen! Ik hou dat goed bij in vele mappen. Gelukkig kruip ik nogal gemakkelijk in mijn pen en verder helpt de meertaligheid van ook deze Vlaming hierbij een flink stuk. Een deel van deze correspondentie bestaat vaak uit één brief. Namelijk de brief die ik geschreven heb n.a.v. een of andere tip of een idee, maar waar nooit een reactie is op gekomen. In andere gevallen heeft deze correspondentie zich uitgebreid tot een volle map, inbegrepen de uitgewisselde documentatie. Via al deze contacten heb ik natuurlijk een enorm netwerk opgebouwd en dat zich nu voor een stuk automatisch uitbreidt.

-Als ik in de krant lees dat de Brusselse brandweer zijn museum opdoekt, dan heb ik ze natuurlijk binnen de 24 uur gecontacteerd, en met succes.

En zo kan ik nog lang doorgaan, maar ik wil jullie nu ook niet té slim maken...

3. Beschouwingen m.b.t. een technische verzameling

Er zijn beslist veel gradaties in de activiteitsgraad van de verzamelaars. Dat zal wel gaan van diegene die gewoon kopen op het toeval tot de rustelozen, zoals ik, die er 'dag en nacht' mee bezig zijn.

De eerder passieve verzamelaar (maar bestaat hij/zij wel?) heeft het voordeel dat hij op termijn allicht toch enkele interessante spullen zal samenbrengen. Gewoon door in de kennissenkring bekend te maken naar wat men op zoek is, door bij gelegenheid even bij een antiquair binnen te stappen, op een mooie zondagvoormiddag even op een rommelmarkt te

gaan kuieren. Ze hebben het voordeel dat hun huis nooit te klein wordt, dat ze weinig frustraties hebben, weinig geld uitgeven, de relatie met hun partner niet verstoren.

Echter is deze aanpak in het domein van de technische - en zeker bij de wetenschappelijke - verzamelingen niet evident. Dit lukt weliswaar wel voor bv. de niet zo oude technische voorwerpen zoals radio's, telefoons, reken- en schrijfmachines, fototoestellen,... . Maar vergeet het wanneer je de 'historische' stukken zoekt.

Als men een stap verder gaat en zich interesseert in zaken zoals microscopen, oude navigatieapparaten, zeer vroege rekenapparaten, telescopen, oude landmeterapparaten e.d. is de dag van vandaag niet meer mogelijk voor 'Jan met de pet'. De kans dat men zo één enkel apparaat ooit nog eens aan een lage prijs op de kop kan tikken, laat staan op een zolder vinden, is zo goed als onbestaande. Deze zaken zitten al lang in verzamelingen en kunnen vrijwel nog uitsluitend via veilinghuizen worden aangeschaft. Phillips, Sotheby's, Christie's en konsoorten organiseren meermaals per jaar gespecialiseerde "Scientific Instruments" veilingen. Maar de prijzen vliegen dan natuurlijk de pan uit, net zoals op internetveilingen trouwens. Astrolabia bv. die gebruikt werden als navigatie-instrumenten op de schepen (in Europa uit het Oosten ingevoerd in de 10de eeuw en in gebruik tot in de 17de eeuw) zijn alleen bereikbaar voor miljonairs: euro-miljonairs!

De dag van vandaag zie ik nog mogelijkheden om interessante en betaalbare (een relatief begrip) verzamelingen op te bouwen, onder meer in de hierna volgende domeinen. Hou er toch rekening mee dat ook hier de oudere toestellen of instrumenten moeilijk te vinden en (te) duur moeten betaald worden.

- Mechanische rekenmachines
- De eerste generaties elektronische rekenmachines
- Rekenlinialen (schuiflatten); er zijn er ook heel wat die gebonden zijn aan bepaalde beroepen (vb. luchtvaart)
- Registreerkassa's
- Telefoons
- Radio's
- Telegrafen (in zover nog niet in mijn bezit...grapje!)
- Bureau materiaal: brievenwegers, afstempelapparaten, ventilatoren, vulpennen,...
- Schrijfmachines
- Naaimachines
- Strijkijzers
- Toasters
- Aanstekers
- Verlichtingsapparaten: gaslampen, petroleum lampen, kooldraad gloeilampen ,...
- Modellen van stoommachines, vliegtuigen,...
- Scheepvaart items: klok, kompas, sextant,...
- Landmeterapparatuur: theodolieten, nivelleerapparaten,...
- Foto-apparaten
- Filmprojectoren
- Pre-cinema items: bv. toverlantaarns,...
- Technisch speelgoed: meccano, robotten,...
- Medische items: van operatiemmes tot tandartsstoel
- Balansen en gewichten
- Spoorwegattributen
- Fysica: hierin zijn nogal wat domeinen voorhanden
- Elektrische meetapparatuur
- Oude (kleine) motoren
- Scheerapparaten
- Barometers
- Speelautomaten
- Grammofoons, fonografen
- Passerdozen, tekeninstrumenten
- Uurwerken, klokken

- Oude sloten
 - Muziekinstrumenten
- en ga maar zelf door ...

En dan nog enkele andere voorbeelden:

- 'Alles' wat niet hedendaags technisch is: (kleine) - eventueel- onbekende apparaten, die men nog goedkoop op rommelmarkten vindt en waarbij men dan op zoek gaat naar de functie, de herkomst,(zie bv. Robert De Pecker).
- 'Alles' wat te maken heeft met de firma waar men, of zijn (groot-)vader, heeft gewerkt. Dankbaar zijn hier natuurlijk firma's zoals Philips, Siemens, -> begin dan wel niet met de grote huishoudapparaten ;o) Bell, Barco, ACEC, ATEA, SABENA (of Lernout & Hauspie!!),
- Oude werktuigen: van vlegel tot uurwerkmakersdraaibank. Dit is een vrijwel onbeperkt domein waarbij er nog tamelijk veel te rapen valt. En misschien heb je er al een paar in je bezit, nog afkomstig van het beroep van je grootvader.
- Boeken over al de bovenvermelde thema's, eventueel samen met de voorwerpen. Maar ook andere literatuur met inbegrip van catalogi, postkaarten rond die thema's, oude aandelen,...
- Van heel wat items bestaan er ook miniatures (voor wie op een klein appartement woont). Mij heeft ooit eens iemand gezegd: verzamel nooit meer dan wat je in een halve dag kunt inpakken en verhuizen. Had ik deze raad maar gevolgd, maar je kent het verhaal van de passie versus de rede.

Voor wie wat gehaast is , maar er dan ook meer geld zal moeten aan besteden, zijn er in de ons omringende landen (o.a. Keulen) gespecialiseerde veilingen waar heel wat van hogergenoemde zaken bovenkomen.

Ook zijn er her en der in Europa enkele puur technische 'ruilbeurzen' (er wordt hier niet geruild, alleen maar ge- en verkocht). Sinds 2 jaar is er nu ook in Brussel in september een - eerder bescheiden - technische beurs. En dan is er natuurlijk ook een groeiend aanbod op het Internet. Als ik bv. op eBay als zoekwoord 'telegraphy' intik, dan krijg ik binnen de paar seconden honderden items aangeboden die op dat ogenblik in de veiling pijplijn zitten. Maar, zoals eerder gezegd, de echt interessante stukken gaan ook hier weg voor vaak torenhoge prijzen. eBay is nl. een wereldwijd aanbod en het zijn steevast steenrijke Amerikaanse 'verzamelaars' (ik noem ze 'opkopers') die letterlijk, tijdens de laatste seconden van de lopende aanbieding (die meestal een week voordien is gestart) met 'crazy' prijzen het lot binnenhalen. Zo werd recentelijk een seinsleutel gekocht voor 5.000 dollar of 5.600 euro. De maand voordien had ik er een identieke gekocht voor 75 euro en ik vond dat ik daarbij meer dan genoeg had betaald! Het was mij niet bekend dat het zo een speciale zeldzame was.

Zijn alle verzamelaars van technische of wetenschappelijke voorwerpen ingenieurs of technici? Zeker niet! Het vergemakkelijkt de start weliswaar.

In mijn geval is het zo dat de eerste belangrijke verzamelaar van telefoons en telegrafen met wie ik heb kennis gemaakt, een Luxemburger, een leraar Germaanse talen is. De tweede, een Deen, die zijn belangrijke collectie had ondergebracht in een privé museum, is een muzikleraar. De derde is dan wel een professor, in systeemtheorie en cybernetica, aan de universiteit van Linz in Oostenrijk. Nummer vier is een Duits chirurg.

De nummers één, twee en vier hebben wel een zekere technische kennis opgebouwd. De chirurg heeft trouwens al diverse interessante publicaties op zijn naam rond zijn meest belangrijke objecten. Deze kennis verwerft men omdat zowat elke zichzelf respecterende verzamelaar ook, en eigenlijk vanzelfsprekend, literatuur verzamelt rond zijn verzameling. Als de verzameling groeit is het immers logisch dat men probeert te achterhalen wat de achtergrond is, de herkomst, de fabricage, de werking, het gebruik. En dan gebeurt het wel eens, zoals bij mij, dat men zonder het eerst te beseffen een belangrijke nevenverzameling heeft gecreëerd.

En laat ik afsluiten met nog enkele praktische beschouwingen.

- Men moet realistisch zijn in zijn opzet en ambitie. Niet iedereen kan om het even wat verzamelen. Vaak zijn het ietwat speciale omstandigheden die het mogelijk maken in een bepaalde richting door te stoten.
- Men merkt, en ik ben daar ook een levend voorbeeld van, dat de doelstellingen evolueren. Vaak zal men van een brede verzameling evolueren naar een specialisatie. En: "In die Beschränkung zeigt sich den Meister". (Dat zei ik ook toen ik begon met me te specialiseren in de telegrafie...).
- Iedereen maakt fouten, zeker bij de aanvang maar ook nadien. Welnu, al doende (en uit zijn fouten) leert men.
- Voor wie het toch als een belegging ziet is het beter te 'investeren' in één item van hogere kwaliteit dan in tien voorwerpen die eigenlijk niet interessant zijn.
- Belangrijk zijn derhalve kennis en geduld, en in die volgorde.
- Vraag een verzamelaar naar zijn meest geliefde stuk en in bijna 100% der gevallen zal hij niet komen aanzetten met zijn duurste stuk. Wel met één waaraan talrijke herinneringen vastzitten, hetzij sentimentele, hetzij inzake de aard van de speurtocht ernaar.
- De gebraden vogels komen je niet in de mond gevlogen. Wees 'creatief actief'. Er zijn altijd paden te vinden die andere verzamelaars niet bewandelen.
- Verzamelen houdt de jager in ons wakker. Het is voor elke verzamelaar, groot of klein een spannende bezigheid en een motiverende vrijetijdsbesteding. En in mijn geval het mooiste geschenk, en dat ik aan mezelf heb gegeven, bij mijn pensioenstelling .

© Fons Vanden Berghen

Zie ook:

- www.telegraphsofeurope.net > honderden foto's